

Exposició *De l'anestesiador a l'anestesiòleg. El desenvolupament de l'especialitat a Catalunya*. Barcelona, Col·legi de Metges de Barcelona, 2023.

L'exposició *De l'anestesiador a l'anestesiòleg. El desenvolupament de l'especialitat a Catalunya* del Col·legi de Metges de Barcelona (CoMB), inaugurada el 30 de març de 2023 i en exhibició fins al març de 2024, ha estat ideada i realitzada per l'historiador de la medicina Alfons Zarzoso, quan era director del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya (MHMC), amb la col·laboració del comissari de l'any d'homenatge dedicat a *Marià de Vilar de Fontcuberta i l'anestèsia a Catalunya*, l'anestesiòleg i també historiador Carles Hervàs. Aquest any 2023 s'ha dedicat a un dels primers metges *anestesiadors*, Marià de Vilar de Fontcuberta, un dels fundadors de la societat El Laboratorio, que el 1878 es fusionà amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, origen de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. Marià de Vilar va exercir com a metge de l'Hospital del Sagrat Cor al Servei de Cirurgia que dirigeix Salvador Cardenal, qui li encarregà fer les anestèsies dels malalts del servei. Així es va convertir en un dels primers a fer anestèsies a Catalunya. De Vilar fou partidari del cloroform en lloc de l'èter, perquè no tenia morts atribuïbles a l'anestèsia, en una llarga sèrie de 1.477 anestèsies efectuades.

Aquesta exposició va més enllà del personatge per explicar el sorgiment, la història i la consolidació de l'especialitat d'anestesiologia. El text i les imatges dels setze plafons fan un recorregut cronològic des dels primers metges *anestesiadors* de finals del segle XIX, passant pels anestèsistes, terme emprat per identificar qualsevol professional sanitari que realitzava les anestèsies, com infermeres, practicants, etc. Fins als metges i metgesses anestesiòlegs de l'actualitat. Les vitrines són una mostra de l'evolució tecnològica d'aquesta especialitat, mitjançant una minuciosa tria de publicacions, eines, flascons de medicaments anestèsics i instrumental mèdic. Les peces formen part de la col·lecció privada del Dr. Carles Hervàs i del MHMC, i ha comptat amb la col·laboració del Dr. Jaume Mas-Marfany.

El recorregut històric comença amb els primers metges que fan anestèsies, coneguts com a *anestesiadors*, aquests són Marià de Vilar junt amb Manuel Segalà i Jeroni Estrany. A finals del segle XIX comencen les seves carreres, quan sorgeix una nova cirurgia antisèptica i asèptica, a les clíniques quirúrgiques barcelonines, propietat dels primers cirurgians-empresaris de l'època: Salvador Cardenal, Miquel A. Fargas, Jaume Queraltó, entre d'altres. Les eines que il·lustren aquests anys i s'hi veuen exhibides són mascaretes de diferents dissenys, pinces per estirar llengües, un dosificador d'anestèsic, flascons de cloroform i ampolles d'anestèsia local.

A les primeres dècades del segle XX es consolida l'anestèsia local i l'aparició de la raquia-nestèsia, mitjançant l'ús de fàrmacs com la cocaïna i la novocaïna. D'aquesta manera, la figura de l'*anestesiador* ja no és necessària, ja que les anestèsies les pot fer el mateix cirurgià o altres professionals com infermeres o practicants.

Com es veu a l'exposició, l'avenç tecnològic de l'anestèsia s'inicia amb la introducció de l'aparell d'Ombredanne, dissenyat pel cirurgià pediàtric Louis Ombredanne. Aquest nou aparell, fàcil de portar i usar, permetia una dosificació adequada d'èter i l'estimulació respiratòria, i es va estendre arreu d'Europa i d'Amèrica. Als anys vint i trenta, els cirurgians catalans s'acompanyen d'anestesisistes estables i experts en el maneig d'aquest instrument.

Després de la Guerra Civil comença un procés de consolidació de l'especialitat amb la creació del Servei d'Anestèsia a l'Hospital Clínic i l'organització de la formació a les primeres generacions d'anestesiòlegs, de la mà del metge José Miguel Martínez, amb el seu *Tratado de anestesia* de 1946 i l'instrument dissenyat per ell mateix, l'OMO (Ombredanne-Miguel-Oxford), fabricat pel constructor José Herrera a Barcelona, el 1948, que es pot veure a l'exposició. Aquests anys destaquen els nous especialistes ja formats, com la primera anestesiòloga, la Dra. Maria Oliveras, formada a Òxford amb el professor Robert R. Macintosh. La Dra. Oliveras serà una innovadora especialista en la neuroanestèsia a l'Hospital Clínic de Barcelona. També, els anestesiòlegs Eugeni Bruguera i Dionís Montón. Organitzen cursos d'anestèsia i impulsen l'Associació Catalana d'Anestesiologia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el 1953, i participen en la creació de la Sociedad Española de Anestesiología y Reanimación, fundada el 1955.

En les dècades de 1960 i 1970 l'anestesiologia esdevé una pràctica professional consolidada a Catalunya. Com a especialitat mèdica, s'aprofundeix en la mesura que resol problemes i col·labora amb altres àmbits professionals, especialment la cirurgia cardíaca, vascular, pediàtrica, etc. En les vitrines de l'exposició es presenta una mostra d'aparells consolidats durant el segle XX com diversos dissenys de laringoscòpis, autoinhaladors, vaporitzadors d'halotà H-M-2 i Fluotec Cyprane, aparell d'analgèsia obstètrica Sedator, aparell anestèsic pediàtric, aparell d'anestèsia portàtil de circuit tancat The Gillies, aparell de circuit tancat EBO, respirador mecànic Bennett, ventilador electrònic Bird, entre altres.

En els últims plafons, a través de les imatges, l'exposició mostra com són els espais de treball dels anestesiòlegs als quiròfans a principis del segle XXI. Un període on s'està gestant

un nou concepte de l'anestesiologia com a especialitat centrada en la medicina perioperatòria, orientada a la implicació integral en la seguretat del pacient abans, durant i després de la intervenció quirúrgica, treballant conjuntament amb els cirurgians en la millora dels resultats en salut de tot el procés quirúrgic. Tanmateix, la feina dels anestesiològs continua amb l'atenció posterior a les unitats de pacients crítics i postoperats, així com en el tractament del dolor agut i crònic.

Sara Fajula Colom

Museu d'Història de la Medicina de Catalunya – Col·legi de Metges de Barcelona

ORCID: 0009-0005-5066-3958